

SAĞLIK BİLİMLERİ SÜRELİ YAYINLARININ ULUSLARARASI BOYUT KAZANMASINA YARDIMCI OLABİLECEK BAZI GİRİŞİMLER

A. Kevser PİŞKİN, A. Neşe ÇOKUĞRAŞ, N. Leyla AÇAN, Yahya LALELİ

Özet

Sağlık bilimleri süreli yayınlarının uluslararası boyut kazanmasında, yayının niteliği kadar sunulduğu ortam da büyük önem taşımaktadır. Biz Türk Biyokimya Dergisi Yayın Kurulu olarak etik değerlerden taviz vermeksizin, dergi niteliğini yükseltmek ve uluslararası boyut kazandırmak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmaktayız. Elektronik ortamda yayınlanma, iki dilde yayın, teknik özellikler için özgül kurullar oluşturulması, uluslararası bilim insanlarının bilimsel danışma kurullarına ve hakem kurullarına dahil edilmesi ve her yıl en başarılı makalelere ödül verilmesi bu girişimler arasındadır.

Giriş

Türk Biyokimya Derneği'nin yayınladığı Türk Biyokimya Dergisi (Turkish Journal of Biochemistry, ISSN: 1234-5678) yılda dört kez yayınlanmakta olan hakemli bir dergidir. Türk Biyokimya Dergisi'nin yayın hayatına girdiği 1976 yılından beri geçirdiği evreler 2006 yılında, derginin 30. yılını kutlamak için kaleme alınan makalede ayrıntılı bir şekilde derlenmiştir (1). Yayın Kurulumuz, göreve başladığı 2003 yılından beri, daha önceki kurullardan devir alınan derginin niteliğinin ve okunurluğunun artırılması çabalarını sürdürmektedir. Bu sunumda, bir sağlık bilimleri süreli yayınına uluslararası boyut kazandırılması ve niteliğinin yükseltilmesine yardımcı olabileceğini düşündüğümüz bazı girişimlerimizi ve sonuçlarını sizlerle paylaşmak istiyoruz. Bu girişimler: elektronik ortam, yayın dili, kurullar, ödüller ve etik kurallar başlıkları altında irdelenecektir.

Elektronik ortam:

Globalleşme sürecinde bilimsel yayın organlarının ulaşılabilir olmasının önemi iyi bilinmektedir. Günümüz teknolojilerinin yardımlarıyla sağlanan ulaşılabilirlik yayın organının niteliğinin uluslararası düzeye ulaşmasında da kuşkusuz etkili olmaktadır. Sağlık bilimleri alanındaki süreli yayınlar için çok büyük hızla gelişen, özellikle moleküler düzeydeki çalışmaların hızlı bir iletişim ağı içinde değerlendirilmesi ve bu bilgilerden yararlanılması bilimsel gelişme sürecinin temel konularından birisidir. Açık erişimli elektronik dergiler hızlı iletişim sunmaları yanında ekonomik açıdan da yarar sağlamaktadırlar. Derginin elektronik ortama geçirilmesi sırasında yapılan yatırımlar, kısa sürede fazlasıyla geri kazanılmaktadır. Bu kazanımlardan belki de en önemlisi dergiye yayınlanmak üzere gelen uluslararası makalelerin sayısındaki artıştır. Bilimsel danışma kurulunda aktif olarak çalışan çeşitli ülkelere mensup yüksek nitelikli bilim

A. Kevser PİŞKİN, A. Neşe ÇOKUĞRAŞ, N. Leyla AÇAN, Yahya LALELİ
Türk Biyokimya Dergisi
Editor@turkjbiochem.com

insanlarının katkıları derginin saygınlığını ve niteliğini büyük ölçüde arttırmaktadır. Derginin sahibi olan bilimsel derneğin organik ilişkiler içinde bulunduğu uluslararası federasyonlar, bu bilim insanlarına ulaşılabilirliği sağlamakta, derginin elektronik ortamda yayınlanması da bu etkileşimleri daha da kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır. Bu şekilde uluslararası yüksek nitelikli hakemlerin yayınlanacak makaleleri inceleyebilmesi de mümkün olabilmektedir.

Yayın dili:

Bir derginin uluslararası boyut kazanması için uluslararası ortamda okunup anlaşılır olması en önemli faktörlerden biridir. Günümüz dünyasında en yaygın olarak kullanılan dil İngilizce olduğundan İngilizce dilinde yayınlanan dergiler çok daha geniş bir okuyucu kitlesi tarafından okunabilmektedir. Bu nedenle de uluslararası dizinlere kayıtlı dergilerin çok büyük bir kısmı İngilizce olarak yayınlanmaktadır. Diğer yandan, ulusal bir derneğin yayın organı olan bir derginin yayın dili kendi ana dilinde olmalıdır. Türkçe olarak yazılmış makaleleri uluslararası ortama sunmak ve aynı zamanda bu makalelerin okunabilir olmasını sağlamak sorunu dergimizin iki dilde yayınlanması ile çözülmüştür. Başlangıçta Türk Biyokimya Dergisinde yayınlanan makalelerin hemen hemen tamamı Türkçe iken, başlık, anahtar kelimeler ve özet hem Türkçe, hem İngilizce olarak yayınlanmaktaydı. İsteğe bağlı olarak Türk yazarlar İngilizce olarak hazırladıkları makaleleri de dergiye sunmaktaydılar. İngilizce makalelerin başlık, anahtar kelime ve özetleri de yine her iki dilde yazılmaktaydı. Tablo 1’de görüldüğü gibi zaman içinde, özellikle dergi internet ortamında serbest erişimli olarak yayınlanmaya başladıktan sonra dergimize sunulan uluslararası makale ve İngilizce olarak sunulan makalelerin sayısında da artış gözlemlendi.

Tablo I. Türk Biyokimya Dergisinde yayımlanan makale sayısı

	2004	2005	2006	2007 (*)
Yurt içi	17	21	14	13
Yurt Dışı	1	6	9	10

(*) İlk üç sayıda yayınlanan makaleler

Kurullar: Niteliklerin artırılması için uygulanan bir başka girişim de yapısal düzenlemelerdir. Örneğin, inceleme kurulları çeşitlendirilerek derginin şekil ve dil açısından niteliğinin yükseltilmesine çalışılmaktadır. Makalelerin bilimsel içeriği yeterli olmasına rağmen, zaman zaman bilimsel terim ve birimlerde eksiklikler ve yetersizlik olmaktadır. Bu tip hatalar teknik kurullar tarafından kapsamlı olarak incelenip, giderilebilmektedir. Türk Biyokimya Derneği’nin hazırladığı Türkçe terimler klavuzu terim birliği için yararlı olabilecek bir kaynaktır (2). Ayrıca dergiye yurt dışından bilim insanlarının sunduğu makalelerin gerekli bölümlerinin dilimize çevrilmesini de teknik kurul bünyesinde yer alan dil editörleri üstlenmiştir.

Olanaklar yeterliyse bu hizmetleri profesyonel kaynaklardan temin etmek, işlemleri büyük oranda hızlandırabilir. Hem Bilimsel Danışma Kurulu’nun üyeleri olan değerli bilim insanları, hem de daha önce dergiye sundukları makaleleri yayınlanmış olan yazarlar, potansiyel hakem listesinde yerlerini almaktadırlar. Tablo 2’de görüldüğü gibi hakemler kurulu giderek

uluslararası nitelik kazanmaktadır. İngilizce olarak sunulan makaleler, uluslararası hakemlerin dergi makalelerini incelemesine imkan vermektedir. Makalelerin uluslararası hakemler tarafından incelenmesi de, derginin uluslararası niteliğinin artmasına önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

Tablo II. Ulusal ve uluslararası hakemlerin sayısı

	2004	2005	2006	2007
Yurt içi	51	86	84	80
Yurt Dışı	-	--	4	6

Ödüllendirme: Her yıl yayınlanan makaleler arasında en başarılı bulunana ödül vermek nitelik arttırmada yararlı olabilir. Başarı kriteri olarak makaleye yapılan atıflar objektif bir değerlendirilme ölçütü olabilir. Ödül olarak başarı belgesi sunmaktan , derneğin düzenlediği bir kongreye ücretsiz katılımı sağlamaya kadar uzanan geniş bir yelpazedeki olasılıklar seçilebilir.

Etik Değerler: Son, ancak en önemli ve asla taviz verilmemesi gereken prensip ise yayınlanması istenen makalelerin mutlaka etik kurallara uygun olması ve bunun belgelenmesidir. Bu kurallar da derginin ev sayfasında yazarlara bilgiler bölümünde yer almaktadır (3). Türk Biyokimya Dergisi yayınlarında Tıp Dergileri Editörleri Uluslararası Komitesinin "Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals: Biyomedikal Dergilere Gönderilecek Metinlerde Aranılan Ortak Koşullar" başlıklı kuralları esas alınır (4). Bu kuralların yayınlandığı İngilizce kaynak (4) ve Türkçe çeviri (5) dergide, yazarlara bilgiler sayfasında yer almaktadır.

Sonuç olarak, sağlık bilimlerinde süreli yayınların uluslararası boyut kazanması ve niteliklerinin yükseltilmesi birbiri için ön şart oluşturan ve birbirini sürekli besleyen iki durum olarak düşünülmelidir. Bu amaçla yukarıda sözü edilen girişimlerin yararlı olabileceği gözlenmiştir.

KAYNAKLAR

1-Açan NL, Pişkin AK, Çokuğraş AN, Laleli Y. 30 Yılın Değerlendirilmesi [Evaluation of the Thirty Years] Türk Biyokimya Dergisi. 2006, 31 (2): 48-50

2-http://www.biyokimya.org/belge/turkce_terminler1.doc

3-<http://www.turkjbiochem.com/pages/yazara.html>

4-<http://www.icmje.org/>

5- Özmen, MM Biyomedikal Dergilere Gönderilecek Metinlerde Aranılan Ortak Koşullar, Türk Geriatri Dergisi, 2004, 7(1): 1-8